

Деякі аспекти дослідження проблеми девіантної поведінки неповнолітніх

Наталія ЗОБЕНЬКО,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки, дошкільної та початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Інтерес до проблеми девіантних виявів серед неповнолітніх та їх профілактики нині все більше зростає, оскільки девіантна поведінка серед дітей і підлітків набула впродовж останніх десятиліть значного поширення, що спонукало учених до активних пошуків ефективних шляхів її попередження та усунення, а владні структури – до оновлення законодавчих актів і розроблення довготривалих програм, дотичних до змісту девіацій.

Педагоги (О.Даниленков, В.Оржиховська, І.Козубовська, С.Моїсеєва, М.Рожков, М.Сакурова, М.Фіцула), психологи (І.Горькова, Н.Лісовська, І.Севастьянова, Л.Шипіцина), правознавці (В.Васильєв, В.Кудрявцев, В.Пирожков, О.Туришев), соціологи (В.Іванов, О.Ковальова, Б.Паригін, С.Сергейчик) і медики (В.Менделевич, Л.Мірошниченко, П.Сидоров, М.Сованюк) започаткували дослідження різних аспектів порушеної проблеми та оприлюднили вагомні здобутки щодо шляхів її розв'язання.

Аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що на сьогодні значною мірою розкрито питання про сутність девіантної поведінки, проте залишається невизначеним критерій девіацій неповнолітніх у суспільстві. За нашим переконанням, урахування критерію девіантної поведінки може сприяти проведенню своєчасної діагностики, пошуку найбільш ефективних шляхів попередження негативних проявів. Саме тому в умовах сьогодення проблема девіантної поведінки серед неповнолітніх вивчається з різних кутів зору.

Мета статті – розглянути сутність поняття «девіантна поведінка неповнолітніх» з урахуванням поглядів на це питання представників різних наук та визначити головний критерій девіацій.

У сучасній науковій літературі можна знайти різні тлумачення поняття «девіантна поведінка». Так, В.Іванов трактує відхилення в моральному розвитку як початкову стадію процесу асоціального формування особистості [1, с. 47]. В.Попов вводить узагальнене поняття соціального відхилення як такого вияву діяльності, способу життя і поведінки індивіда, що суперечить соціальній нормативності [2].

Спробу дати більш чітке визначення поняттю «відхилення в поведінці» з позиції психолого-педагогічних знань здійснила З.Раєвська, називаючи таку поведінку девіантною, тобто такою, яка не

відповідає моральним нормам. Вона вважає, що девіантна поведінка відрізняється від кримінальної тим, що не передбачає порушення норм права, а від аномальної тим, що вона властива психічно здоровим дітям. Найбільш типовими виявами цієї поведінки є: відсутність позитивних інтересів, негативізм, недисциплінованість, конфліктність, агресивність тощо [3, с. 8].

А.Печенюк розглядає девіантну поведінку як таку, що суперечить загальноприйнятим нормам і у своїх крайніх формах вияву має характер правопорушень, які не підлягають кримінальному покаранню. До певних стереотипів девіантної поведінки автор відносить такі форми: систематичне ухиляння від навчання, втечі з дому і бродяжництво, адиктивну та агресивну поведінку [4, с. 10].

М.Вострокнутов вживає термін «делінквентна поведінка» і визначає її як проступки дітей і підлітків, які є асоціальними за своєю спрямованістю, систематично повторюються та становлять стійкий стереотип дій, що порушує правові норми, але не передбачає кримінальної відповідальності з причин обмеженої суспільної небезпеки цих дій або недосягнення делінквентом віку кримінальної відповідальності [5, с. 23].

Делінквентна поведінка, з одного боку, пов'язана з формуванням асоціальних установок і кримінальних звичок, а з іншого – із зовнішніми і внутрішніми конфліктами неповнолітніх у їхньому мікросередовищі.

Автори О.Петринін та А.Печенюк пропонують термін «девіантно-кримінальна поведінка», обґрунтовуючи це сучасними негативними тенденціями суспільного розвитку (інтенсивною примітивізацією свідомості неповнолітніх, зростанням виявів цинізму, жорстокості, агресивності), які не можуть розглядатися як делінквентні тільки з огляду на

специфіку підліткового віку. Отже, девіантна поведінка неповнолітніх за своїми зовнішніми виявами, на думку цих авторів, все більше наближається до кримінальної, тобто девіантно-кримінальна поведінка – це поведінка, яка суперечить загальноприйнятим нормам і в своїх крайніх формах вияву має кримінальний характер [6, с. 34].

Деякі вчені щодо дітей з відхиленнями у поведінці пропонують використовувати терміни «діти групи ризику» [7, с. 90] і «діти з деструктивною поведінкою» [8, с. 40]. До групи ризику відносять дітей з проблемами розвитку, з виявами соціальної і психолого-педагогічної дезадаптації [7].

Деструктивною вважають поведінку, яка характеризується постійним порушенням норм і правил, прийнятих у суспільстві, зневагою до прав інших людей. Діти з деструктивною поведінкою неслухняні, непокірні, свавільні, конфліктні. Як зазначає у своєму дослідженні Д.Гуров, незважаючи на те, що зазвичай у цих дітей нормальний інтелект, вони погано вчаться в школі, у них напружені стосунки з педагогами і однокласниками [9]. Важливо підкреслити, що деструктивну поведінку потрібно відрізнити від подібних відхилень у поведінці, які можуть іноді спостерігатися у дітей у певні вікові періоди розвитку, зокрема під час вікових криз. Вони мають тимчасовий характер, деструктивна ж поведінка – більш тривала.

У працях М.Галагузової вживаються терміни «діти з девіантною поведінкою», «діти з деструктивною поведінкою», а також «дезадаптовані діти» [8]. На думку дослідниці, всі ці поняття дуже близькі, вони мають соціально-психологічний зміст і характеризують цю категорію дітей з позиції соціальної норми, а точніше, невідповідності їй. Найбільш характерними виявами поведінки таких дітей є: агресивність, конфлікти з учителями, батьками, ровесниками, бродяжництво, вживання алкоголю і наркотиків, правопорушення. Їх поведінка потребує відповідної корекції.

Ф.Патакі, розглядаючи проблему девіантної поведінки, визначає два важливих критерії, які, на його думку, розкривають її суть: 1) порушення загальноприйнятих норм; 2) завдання шкоди окремим індивідам, суспільству [10, с. 92].

В.Менделевич і Ю.Клейберг розуміють девіантну поведінку як окремі вчинки чи систему вчинків, що суперечать прийнятим у суспільстві нормам і правилам і виявляються у вигляді незбалансованості психічних процесів, неадаптивності, порушенні процесу самоактуалізації чи у вигляді ухиляння від морального або естетичного контролю над власною поведінкою [11;12]. На нашу думку, це одне з найґрунтовніших тлумачень поняття девіантної поведінки, з яким можна повністю погодитися.

Аналізуючи явище девіантної поведінки, вважаємо за доцільне підкреслити, що воно належить до такого класу явищ, які можуть бути вивчені тільки в результаті спільних зусиль учених – представників багатьох наук: педагогіки, психології, права,

медицини, соціології та інших, які у своїй сукупності створюють спеціалізовану галузь знань – девіантологію. Предметом її вивчення є всі форми соціальної патології: злочини, правопорушення, алкоголізм, наркоманія, суїцид тощо. Щодо девіанцій неповнолітніх, то вони досліджуються насамперед педагогікою (загальною, віковою, соціальною, реабілітаційною).

Зазначимо, що більшість учених, розглядаючи проблему девіантності, виходить зі співвідношення цього поняття з поняттям соціальної норми. Такі норми формуються у всіх сферах суспільного життя і регулюють усі види суспільних відносин, забезпечуючи, з одного боку, відносну універсальність людської поведінки, а з іншого – формуючи основу для реалізації функції соціального контролю, застосування різних санкцій.

Норму найчастіше розуміють як найбільш доцільну, ефективну форму будь-якого явища матеріальної і духовної сфери діяльності людей [13, с. 152]. Іноді норму розглядають як адаптивну саморегульовану поведінку, зумовлену внутрішньою відповідальністю індивіда перед собою і людьми, або як взаємодію індивіда з мікросередовищем, яке відповідає потребам і можливостям його розвитку, соціалізації.

Норма – це розпорядження, що служить загальними вказівками для соціальної дії. Людська поведінка завжди має певну впорядкованість, що є наслідком підпорядкування загальним очікуванням або нормам. Отже, соціальні норми є регуляторами не будь-якої діяльності людини, а тільки її суспільної поведінки.

Так, І.Бестужев-Лада зазначає, що соціальна норма – це правило, зразок, які стихійно сформувалися або встановлені державою і визначають ту чи іншу форму життєдіяльності людей, зокрема й деякі аспекти умов життя, а також шаблони-стереотипи свідомості й поведінки [14].

Соціальна норма виражає не реальну поведінку, а поведінку нормативну. Вона визначає межу, міру допустимого, дозволеного і недозволеного у поведінці й діяльності людей, соціальних груп. Ці межі історично сформовані в конкретному суспільстві й визнаються більшістю його членів. Відхилення від норм зазвичай не схвалюється, оскільки веде до дезорганізації соціального життя, соціальної аномії. Девіантна поведінка – антипод конформізму в найбільш чітко вираженій формі. Соціальні причини девіантної поведінки пов'язані з розривом між соціокультурними цілями суспільства і соціально схваленими засобами їх досягнення. Варто зауважити, що соціальні цінності, норми і відносини можуть бути досить суперечливими, тому й межі девіантної поведінки рухливі й співвідносяться зі змінами в соціокультурних цінностях та іншими обставинами. Незважаючи на те, що більшість членів групи, спільноти позитивно ставиться до загальноприйнятих норм, абсолютне дотримання норм і правил у суспільстві є досить проблематичним,

тому девіації допускаються, але тільки в певних межах – вони не мають порушувати функціонування спільноти в цілому.

Самі соціальні норми можуть бути в окремих випадках деформованими з різних причин (відрив від конкретної історичної реальності; нестабільність, нестійкість і як результат – нездатність до регуляції; ослаблення впливу норми тощо) [15].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що норма передбачає: можливість регуляції поведінки; відповідальну поведінку; емоційну стійкість особистості; адаптованість особистості; несуперечливість правам і свободам людей тощо. Отже, цілком правомірним буде висновок, що девіація і норма є взаємодоповнювальними і водночас амбівалентними поняттями. З огляду на зазначене вище, можна виокремити три основних компоненти девіації: 1) норма чи очікування, що є критерієм оцінювання девіантної поведінки; 2) людина, якій властива девіантна поведінка; 3) певний соціальний суб'єкт, який реагує на подібну поведінку.

Девіація є не тільки характеристикою певної дії чи протидії групи, спільноти, суспільства, але й характеристикою особливостей особистості, котра здійснила вчинок, який виходить за встановлені межі допустимого. Як підкреслює Я.Гілінський, девіантність виражається в діях, вчинках людини або в масових формах людської діяльності, які не відповідають офіційно встановленим у певному суспільстві нормам чи очікуванням [16, с. 55].

Соціальна поведінка регулюється нормами моралі, права, нормами тих чи інших соціальних груп, організацій. На поведінковому рівні цілі й засоби постають для особистості як соціальні цінності і норми, однак тільки норми права чітко визначають критерії правомірності поведінки. Моральні норми, на відміну від правових, є для особистості стандартами моральної поведінки, відображають цілісну світоглядну систему особистості. Тому соціальна девіація зазвичай не може зводитися до окремих вчинків, а відображає лінію поведінки людини, її діяльність, сформовану систему індивідуальних цінностей і до певної міри спосіб життя.

У зв'язку з цим методологічне значення має розмежування девіантності як суспільного явища, яке виражається, з одного боку, у вигляді системи антицінностей, способів девіантної поведінки, а з іншого – у вигляді сукупності соціально значущих якостей індивіда, суб'єктивного відображення наявних соціальних норм, цінностей, вимог, мотивацій.

В структурі девіації особливе значення належить світоглядній компоненті. Вона становить систему поглядів на об'єктивний світ і місце в ньому індивіда, відображає його ставлення до самого себе, інших людей, навколишньої дійсності в цілому, а також зумовлені цими поглядами основні життєві позиції людей, їх переконання, ідеали, принципи, ціннісні орієнтації. Варто наголосити, що внаслідок несформованості світоглядних принципів, відсутності стійких життєвих установок,

ціннісних орієнтацій найбільш схильними до різних видів відхилень виявляються неповнолітні.

Зазвичай вчені пояснюють девіантну поведінку неповнолітніх недоліками виховання, внаслідок чого формуються стійкі психологічні властивості, які зумовлюють вчинення несхвалюваних суспільством дій. У неповнолітньому віці девіації можуть бути наслідком незавершеності процесу формування особистості, негативного впливу сім'ї, залежності від найближчого оточення і прийнятих у ньому ціннісних орієнтацій. У більш зрілому віці девіантна поведінка може бути результатом неправильного розвитку особистості або дії несприятливої ситуації, в якій вона опинилася.

Отже, девіація як соціальне явище може розглядатися і як форма дезорганізації світогляду та поведінки індивіда, групи чи категорії осіб, яка характеризується невідповідністю моральним і правовим нормам та очікуванням суспільства. Відповідно, девіантність може розглядатися як якісна характеристика суб'єкта девіації.

Дуже важливо зазначити, що вияви соціальних девіацій у всій своїй сукупності характеризуються різною спрямованістю, яка пов'язана з наявністю конструктивності чи деструктивності в діях індивіда. Прийнято розрізняти два види девіацій: позитивні, які в кінцевому результаті визначають прогресивний вектор еволюційного розвитку суспільства, сприяють подоланню старих і запровадженню нових стандартів поведінки, і негативні, які не тільки суперечать прийнятим в суспільстві моральним нормам, стандартам, але й дезорганізують усталений порядок взаємодії між соціальними суб'єктами.

В історичному контексті межа між позитивними і негативними виявами соціальних девіацій є досить умовною, оскільки будь-яка дія оцінюється тільки в межах конкретних морально-правових вимог. Немає жодної дії, яка б могла за своїм змістом вважатися однозначно кримінальним злочином, оскільки і вбивство, і брехня, і ворожнеча, і ненависть – всі ці вияви могли бути злочинними і незлочинними в різних кодексах, залежно від того, хто ці дії здійснював, проти кого вони були спрямовані, в яких умовах відбувалися.

У дослідженнях багатьох учених, які стосуються проблеми девіантної поведінки, звертається увага також на наявність так званих індивідуальних розладів поведінки індивідів у вигляді нечітко виражених або випадкових девіацій. Ідеться про ситуації, коли індивід не переступає межу правових норм, але його поведінка не повністю відповідає соціальним очікуванням і дезорганізує порядок взаємодії між людьми (наприклад брехливість, байдужість, агресивність, бездіяльність, конфліктність тощо).

М.Гомонов, який вивчав такі індивідуальні особливості, вважає, що подібні девіації зазвичай коригуються безпосередньо учасниками взаємодії. Оскільки індивідуальні основи поведінки в цілому становлять досить складний «симбіоз позитиву й

негативу», то подібні відхилення є типовими для багатьох людей. Безперечно, сюди не належать девіанти з постійними розладами поведінки, що є їх основною особистісною характеристикою [17, с. 2].

Більшість учених (Ю.Антонян, З.Астеміров, В.Кудрявцев, Т.Чапурко та ін.) виокремлює дві найбільш загальні форми поведінкових девіацій: неконформна поведінка (нестандартна, ненормативна, але не деструктивна) і делінквентна поведінка (проти-правна, злочинна).

У нашому дослідженні розглядаються соціально негативні, досить стійкі й систематичні вияви девіантності з протиправною спрямованістю.

Зазначимо, що різні види соціальних девіацій часто мають єдиний комплекс детермінант і характеризуються певною взаємозумовленістю, унаслідок чого спостерігається перехід у поведінці конкретної особи від однієї девіації до іншої [18].

Основні положення наведених концепцій дають змогу зробити висновок, що в них містяться цінні ідеї щодо оцінювання девіантної поведінки, зокрема: девіантну поведінку неповнолітніх і молоді не можна зрозуміти без аналізу зв'язків із загальноприйнятими символами успіху в суспільстві, де відбувається процес становлення молоді людини; в появі тих чи інших видів девіантної поведінки молоді, а також досягненні успіху молодими людьми законними способами і засобами важливу роль відіграє соціально-правова структура суспільства; оцінка суспільством дій молоді людини має досить сильний вплив, часто від неї залежить, чи стане молода людина девіантом (делінквентом).

Отже, девіантна поведінка по-різному розглядається представниками різних наук (психології, педагогіки, медицини, соціології, права).

У педагогіці девіантну поведінку розуміють як відхилення від прийнятих у певному суспільстві, соціальному середовищі соціально-моральних норм і цінностей, а також порушення процесу засвоєння і відтворення соціальних норм та культурних цінностей, саморозвитку і самореалізації в тому суспільстві, до якого особистість належить.

У медичній літературі девіантна поведінка розглядається як відхилення від прийнятих у конкретному суспільстві норм міжособистісних взаємовідносин: дії, вчинки, висловлювання, які здійснюються як у межах психічного здоров'я, так і за різних форм нервово-психічної патології, особливо пограничного рівня.

У психологічній площині девіантною визнається поведінка, яка характеризується відхиленнями від соціально-психологічних і моральних норм або є неправильним антисоціальним прикладом вирішення конфлікту, що виявляється в порушенні суспільно прийнятих норм, шкоді, завданій суспільному благополуччю.

У юридичній літературі часто вживається термін «злочинна девіантність». Йдеться про поведінку, яка виявляється в соціально-криміногенних формах і способах, що суперечать офіційно

встановленим у певному суспільстві правовим нормам і очікуванням.

Підсумовуючи аналіз наукових поглядів на проблему девіантної поведінки та її профілактики, можемо зробити висновок, що, незважаючи на деякі відмінності, більшість дослідників головним критерієм девіацій вважає умисне порушення норм, прийнятих у певному суспільстві.

Література

1. *Іванов В.Н.* Девиантное поведение. Причины и масштабы / В.Н. Иванов // Соц.-полит. журн. – 1995. – №2. – С. 47–50.
2. *Попов В.А.* Социальные отклонения учащейся молодежи и педагогические проблемы их предупреждения: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / В.А. Попов. – М., 1991. – 32 с.
3. *Раевская З.Д.* Предупреждение отклонений в нравственном поведении детей и подростков: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / З.Д. Раевская. – М., 1984. – 18 с.
4. *Печенюк А.М.* Управление современной школой / А.М. Печенюк, С.П. Машковец. – Хабаровск: Графика, 1996. – 193 с.
5. *Вострокнутов Н.В.* Типология делинквентного поведения детей и подростков / Н.В. Вострокнутов // Социальная дезадаптация: нарушения поведения у детей и подростков. – М.: Генезис, 1996. – 242 с.
6. *Петрынин А.Г.* Педагогическая реабилитация несовершеннолетних с девиантно-криминальным поведением: психолого-педагогическая и медико-социальная помощь: учеб.-метод. пособие / А.Г. Петрынин, А.М. Печенюк. – М.: Академия, 2001. – 148 с.
7. *Олифиренко Л.Я.* Социально-педагогическая поддержка детей группы риска: учеб. пособие / Л.Я. Олифиренко, Т.И. Шульга, И.Ф. Деметьева. – М.: Академия, 2002. – 256 с.
8. *Методика* и технологии работы социального педагога / под ред. М.А. Галагузовой, Л.В. Мардахаева. – М.: Академия, 2002. – 192 с.
9. *Гуров Д.В.* Педагогические аспекты профилактики правонарушений среди несовершеннолетних в системе работы органов внутренних дел: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Д.В. Гуров. – Ставрополь, 2004. – 205 с.
10. *Патаки Ф.* Некоторые проблемы девиантного поведения / Ф.Патаки // Психол. журн. – 1987. – №4. – С. 92–102.
11. *Менделевич В.Д.* Психология девиантного поведения / В.Д. Менделевич. – М.: МЕДпресс, 2001. – 432 с.
12. *Клейберг Ю.А.* Психология девиантного поведения / Ю.А. Клейберг. – М.: Юрайт-М, 2001. – 160 с.
13. *Социальная работа:* Словарь-справочник / под ред. В.И. Филоненко. – М.: Контур, 1998. – 480 с.
14. *Бестужев-Лада И.В.* Теоретико-методологические проблемы социального прогнозирования / И.В. Бестужев-Лада // Теоретико-методологические проблемы социального прогнозирования и социального проектирования в условиях ускорения научно-технического прогресса. – М., 1986. – 249 с.
15. *Абызов Р.М.* Предупреждение личностных деформаций несовершеннолетних преступников / Р.М. Абызов. – Ижевск: Русь, 1998. – 236 с.

16. Гилинский Я.И. Социология отклоняющегося поведения и социального контроля / Я.И. Гилинский // Рубеж. – 1992. – № 2. – С. 55–58.
17. Гомонов Н.Д. Психические девиации и преступное поведение: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08 / Н.Д. Гомонов. – М., 2002. – 31 с.
18. Кудрявцев В.Н. Социальные отклонения / В.Н. Кудрявцев. – М: Юрид. лит., 1989. – 193 с.

Анотації

Наталія ЗОБЕНЬКО

Деякі аспекти дослідження проблеми девіантної поведінки неповнолітніх

У статті розглядається сутність поняття «девіантна поведінка неповнолітніх» з урахуванням поглядів на це питання представників різних наук. Зазначено, що головним критерієм девіацій є умисне порушення норм, прийнятих у певному суспільстві.

Ключові слова: девіантна поведінка, делінквентна поведінка, девіантно-кримінальна поведінка, деструктивна поведінка, соціальні норми.

Наталія ЗОБЕНЬКО

Некоторые аспекты исследования проблемы девиантного поведения несовершеннолетних

В статье рассматривается сущность понятия «девиантное поведение несовершеннолетних» с учётом взглядов на этот вопрос представителей различных наук. Отмечено, что главным критерием девиаций является умышленное нарушение норм, принятых в данном обществе.

Ключевые слова: девиантное поведение, делинквентное поведение, девиантно-криминальное поведение, деструктивное поведение, социальные нормы.

Nataliya ZOBENKO

Some aspects of the research problem of deviant behavior of minors

The article is examined the essence of concept «deviant behavior of minors» taking into account sights at this question of representatives of different sciences. It is specified that the main criterion of deviations is intentional violation of norms, accepted in this society.

Keywords: deviant behavior, delinquent behavior, deviant-criminal conduct, destructive conduct, social norms.

ПЕДАГОГИ-МИТЦІ: НИМИ ПИШАЄТЬСЯ УКРАЇНА

Феєрія кольору в живописних творах на склі Тетяни Грицай

Нещодавно в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В.О. Сухомлинського відбулася презентація персональної виставки живопису на склі художниці Тетяни Грицай під назвою «Феєрія кольору». Тетяна Андріївна Грицай – майстер з декоративного живопису на склі та художнього розпису скла (вітражу). Народилася вона 9 грудня 1968 р. в м. Києві. Мистецьку освіту отримала в Миргородському керамічному технікумі імені М.В. Гоголя та у Львівській академії мистецтв, де навчалася у викладача А.Бокотея, за спеціальністю «Декоративно-прикладне мистецтво».

Працювала викладачем у Київській дитячій художній школі №5, методистом методичного кабінету Головного управління культури і мистецтв м. Києва. Від 2004 р. й до сьогодні – викладач з дисципліни «Рисунок, живопис, вітраж» у Мистецькому інституті художнього моделювання та дизайну імені Сальвадора Далі (м. Київ). З 1996 р. Тетяна Грицай – член Київської організації Національної спілки художників України (молодіжне об'єднання), з 2000 р. – Національної спілки художників України.

З 1992 р. майстриня бере активну участь у всеукраїнських та міжнародних мистецьких виставках. Роботи Тетяни Грицай зберігаються в Музеї історії міста Києва, Культурно-мистецькому центрі «Дзига» (м.Львів) та в приватних колекціях України, Канади, Німеччини й Італії.

На виставці в ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського були представлені 33 вітражі художниці. Вони передають багатий внутрішній світ майстрині,

феєрію кольору, яка народилася в її уяві. Це, зокрема, такі роботи: «Життя яскраве», «Зародження світу», «Лебедина щастя», «Метелики», «Плоди наші», «Душе моя чистая», «Дерево життя» та ін. Кожна з них має свій сюжет, виконана в неповторній кольоровій гамі. Відвідувачів виставки вразила майстерність виконання, багата образна мова робіт художниці.

Презентуючи свою виставку, Тетяна Грицай розповіла, що сучасний вітраж – це насамперед архітектура. Функції скла різноманітні, а технічні можливості такі, що немає обмежень для творчих пошуків. Вітраж може використовуватися для заповнення проміжків у стінах будинку, оздоблення приміщення або бути просторовим скульптурним акцентом.

Варто зазначити, що техніка малювання на склі має давні традиції як у професійному, так і в народному мистецтві. Найбільшого поширення в Україні живопис на склі набув у XIX ст. Художня особливість українського живопису на склі виявляє себе яскравим колоритом, багатотою декоративністю, площинністю зображення. Тетяна Грицай – одна з небагатьох сучасних митців, які розвивають в Україні техніку розпису на склі. Талановита художниця вміло поєднує традиційні мотиви з новими елементами, досягаючи високого рівня образності.

Світлана КИРІЙ,
завідувач сектору соціокультурних комунікацій ДНПБ
України імені В.О. Сухомлинського